

Hoge commissaris te Djakarta (Hirschfeld) aan minister van Uniezaken en Overzeese Rijksdelen (Van Maarseveen), 5 april 1950

Voor Van Maarseveen.

In verband met het gebeurde te Makassar overhandigde Buurman mij volgende verslag dat hij op mijn verzoek samenstelde.

'a. Negara Indonesia Timur-Regering stond steeds zeer afwijzend ten aanzien van voornemen RIS-Regering tot inbreng van ADRIS-eenheden in NIT hetgeen resulteerde in herhaalde telegrammen van NIT-Regering aan RIS-Regering om zenden ADRIS-troepen uitstellen, evenwel zonder resultaat.

b. Begin Maart debarkeerde een compagnie polisi militier te Makassar, incidenten deden zich hierbij niet voor mede als gevolg gecombineerde patrouillegang Nederlandse militaire politie en polisi militier.

c. NIT-Regering protesteerde in loop Maart nogmaals tegen voornemens RIS-Regering om meerdere ADRI-eenheden naar NIT verplaatsen. Medio Maart meldde Nederlandse troepencommandant Oost-Indonesië dat NIT zich hiertegen gewapenderhand zou verzetten terwijl verschillende Nederlandse officieren zijdelings door NIT-Regering werden gepolst over houding KNIL en KL bij eventueel gewapend conflict NIT versus RIS (lees RI). Hierbij van Nederlandse zijde nadrukkelijk gewezen op onzerzijdse loyale uitvoering RTC en volkomen neutrale houding troepen onder Nederlands bevel, onder veiligstelling Europese levens en belangen. Op pogingen van zijde NIT-Regering met name KNIL beïnvloeden werden medio Maart door CLG en Nederlandse troepencommandant KNIL-onderdelen en betrokken officieren absolute noodzaak tot bewaren neutrale houding onder ogen gebracht hetgeen zeer zware taak aangezien deze KNIL-onderdelen uiteraard pro-federaal en pro-NIT.

d. Ondanks protesten NIT-Regering en waarschuwing van UNCI-zijde aan RIS-Regering vertrok 1 April j.l. uit Priok via Surabaya een schip met 900 man volledig bewapend ADRIS-bataljon onder commando Majoor Worang met bestemming Makassar op 5 April.

e. Nederlandse troepencommandant Oost-Indonesië die geregeld door legerleiding op de hoogte werd gehouden omtrent troepenendingen naar NIT had reeds 25 Maart stringente orders gegeven voor bewaren strikt neutrale houding en zich bepalen tot veiligstellen eigen personeel en materieel zomede bescherming Europese samenleving en hare belangen. Hierbij onverhoopte inmenging van KNIL-militairen door tactvolle overreding inperken c.q. neutraliseren. Tevens werden onderdelen met nadruk op gewezen dat met gehoor geven aan eventuele openlijke c.q. ondergrondse oproep NIT-Regering tot plegen afweermaatregelen tegen ingebrachte ADRIS-troepen, zij zeker alle rechten tot overgang naar ADRIS prijsgeven terwijl steun van Nederlandse Regeringszijde in dat geval bepaaldelijk uitgesloten moet geacht, zodat bedoelde KNIL-militairen geheel "in de lucht" komen te hangen. Door CLG werd hier 4 April nog aan toegevoegd dat alles in werk moest gesteld om eventueel uit hand geraakt KNIL-personeel weer in gareel brengen.

f. 1 April werd door legerleiding aan alle Nederlandse troepencommandanten in Indonesië order gegeven rekening houden met terugslag van eventueel gewapend conflict NIT versus RIS en daartoe in bijzonder KNIL-onderdelen nauwlettend observeren en nodige veiligheidsmaatregelen treffen zowel ten aanzien van eventuele inmenging als bedreiging van KNIL-personeel en Europese levens en belangen zoveel mogelijk beschermen.

g. 3 April verzocht President NIT aan Milobsteam Makassar om onverwijld aan UNCI Djakarta verzoeken om verwachte komst op 5 April te Makassar van een TNI-bataljon ter sterkte 900 man stoppen onder toevoeging dat 1500 man sterke groep KNIL, bestaande uit onderofficieren en minderen, voornemens waren zich tegen landing TNI-bataljon verzetten.

Desgevraagd seinde Nederlandse troepencommandant Oost-Indonesië legerleiding dat NIT-Regering politieke spel zodanig tracht te spelen dat zij zelf niet wordt gecompromitteerd indien komst ADRIS-bataljon aanleiding geeft tot incidenten en schuld op KNIL zal werpen. In voorgaande periode door prominenten NIT de eenvoudige KNIL-militair bewerkt opdat eerstens NIT-Regering een steun zou krijgen bij haar plannen om RIS-Regering weerstaan en tweedens door deze steun wankelmoedigen in NIT-Parlement duw in richting federalistische blok geven. Door deze agitatie zijn rechtse partijen waaronder Twapro en groot deel KNIL-militairen in waan gebracht dat NIT-Regering been stijf zal houden en derhalve bereid risico nemen van gewelddadige actie tegen RIS. Indruk was tevens dat huidige NIT-Regering niet mans genoeg om openlijk kleur bekennen hoewel haar streven blijft gericht op weren ADRIS-troepen. NIT-Regering wenst zich indekken voor mogelijke gevolgen en spreekt derhalve tegenover Milobsteam Makassar uitsluitend over KNIL-militairen en niet over eigen politie eenheden (polisi Negara) welke minstens even fel anti inbreng ADRIS-troepen hetgeen onder meer bij debarkement compagnie polisi militair begin Maart tot uiting kwam, ofschoon hierbij op het laatste moment incidenten konden worden voorkomen. Tahya die ook dit minderwaardige politieke spel van NIT-Regering doorzag hield 4 April toespraken tot KNIL-militairen en besturen militaire belangenverenigingen waarbij krachtig gewaarschuwd voor dit gevaarlijk spel en zich niet laten spannen voor kar, waarvan voerman zich tijdig in veiligheid had gesteld. Indruk van Nederlandse troepencommandant Oost-Indonesië was dat troep voor rede vatbaar en agressiviteit belangrijk gedaald en - hoewel daden van enkelingen nog mogelijk - gegronde hoop aanwezig inbreng Worang bataljon incidentloos.

h. In loop van morgen 5 April werd echter aantal radioberichten ontvangen van Nederlandse troepencommandant Oost-Indonesië welke samengevat volgende beeld geven: sedert 5 April 05.30 uur Makassar in handen cie APRIS (ex-KNIL) onder bevel Kapitein Abdul Azis en vitale objecten extra bewaakt door stadspolitie. Bedoeling was namelijk inbreng bataljon Worang voorkomen. Luitenant-Kolonel Mokaginta (lid van territoriale commissie RIS in NIT) en enige andere APRIS-officieren in hechtenis in kampement van Abdul Azis. Verscheidene Nederlandse officieren op weg naar hun werk door troepen Azis aangezegd zich naar huis begeven en aldaar geconsigneerd blijven. Tevens werd hun verteld dit geheel interne Indonesische kwestie waarmede zij zich niet mochten bemoeien. Voor zover bekend slechts enkele meelopers KNIL; overigens alle troepen onder Nederlands bevel rustig geconsigneerd in kampementen. Abdul Azis garandeerde Europese levens en belangen. Loodsboot met aan boord militaire waarnemer Cartwright vaart schip "Waikeleo", waarop Worang-bataljon, tegemoet met schrijven van Lt. Kl. Mokaginta om schip doen terugkeren aangezien dit enige mogelijkheid om bloedvergieten op grote schaal voorkomen. Aanvullend bericht meldde dat compagnie van Abdul Azis radiostation Makassar bezet en tevens kampement polisi militair had aangevallen, waarbij aan zijde polisi militair doden zou zijn gevallen waarna hoofdkwartier territoriaal commando bezet. Circa 05.30 uur bezette groep van Azis Julianakade alwaar Waikelo moest meren. Bij Sunguming (15 km. buiten Makassar) ontstond vuurgevecht tussen groep van Azis met een groep aldaar gelegerde ex-vrijheidstrijders welke door militaire commissie van RIS in Oost-Indonesië werden getraind ter opname in RIS-leger. Polisi Negara houdt zich rustig en neutraal. KNIL en KL geconsigneerd in kampementen. Toestand 12 uur (5 April) rustig. Spoedige beslissing van zijde NIT-Regering te verwachten.

i. Tekst proclamatie Abdul Azis-groep: "de Commandant Kapitein van het Apris-leger, Andi Abdul Azis, verklaart mits deze namens de onder hem strijdende militairen voor zover nog niet door de RIS-Regering in het Aprisleger opgenomen dat zij door de omstandigheden namelijk dat ondanks de uitdrukkelijke protesten van de NIT-Regering en de protesten zoals deze zijn uitgedrukt in de motie aangenomen op de vergadering van KNIL-militairen zoals gepubliceerd op 3 April 1950, in strijd met de afspraak en ondanks de beloften van de Minister-President en de Minister van Defensie van de RIS te Djakarta zonder voorafgaande goedkeuring van de NIT-Regering, een TNI-Apris-legermacht bestaande uit ongeveer 1000 man naar Makassar vanuit

Djakarta te zenden en in verband met de heersende terreur en intimidatie en infiltraties van gewapende bendes, dit alles kennelijk gericht op een snelle en efficiënte liquidatie van de NIT, dat deze militairen noodgedwongen uit eigen beweging op heden 5 April 1950 om 1 uur voormiddag zich hebben losgemaakt uit het KNIL-verband en als vrije strijders optrekken voor het behoud van de Negara Indonesië Timur".

j. Direct na ontvangst berichten over actie Abdul Azis werden door legerleiding alle Nederlandse troepencommandanten en daarvoor in aanmerking komende autoriteiten in kennis gesteld van situatie Makassar. Tevens werden op last commandant Nederlandse legerstrijdkrachten in Indonesië alle verloven ingetrokken en werden speciale maatregelen getroffen ten aanzien van vlotte berichtgeving in de gebieden gelegen buiten NIT.

k. Laatste bericht van Nederlandse troepencommandant Oost-Indonesië meldde dat Abdul Azis onder invloed van President Oost-Indonesië enige tevoren door hem afgelegde verklaringen (onder meer dat NIT-Regering geheel aan zijn zijde zou staan) in bijzijn Nederlandse troepencommandant introk zeggende deze op vergissing berustend. Tevens deelde Nederlandse troepencommandant mede dat alle Nederlandse militairen zich thans vrij kunnen bewegen.'

Eventueel nader commentaar zal ik later seinen.